İŞÇİLER VATANSIZ MI?

16 Ekim 2025

Yıldırım Koç

Sosyalizmi öğrenmeye çalışan kişinin okuduğu ilk kitaplardan biri, Marks ve Engels'in 1848 yılı Şubat ayında yayımlanan Komünist Parti Manifestosu'dur.

Manifesto'da "işçilerin vatanı yoktur; sahip olmadıkları birşeyi onlardan alamayız." yazar ("Die Arbeiter haben kein Vaterland." Marx-Engels, *Manifest der Kommunistischen Partei*, Dietz Verlag, Berlin, 1975;64)

Bilimsel sosyalizmin kurucuları Marks ve Engels olduğuna göre, sosyalizmi yeni öğrenmeye başlayan bir kişi için demek ki işçilerin vatanı yokmuş. Sosyalizm bilgisi ve kavrayışı bu ilkel düzeyde kalan ve gerçek yaşamla bağlantısı sınırlı olan kişi, siyasi pratiğini bu temel anlayış üzerine inşa eder. İşçilerin vatanı olmadığına inanırsa, milliyetçiliğe de karşı çıkar; milliyetçiliğin "burjuva ideolojisi" olduğuna da sorgusuz sualsiz ve bir analiz yapmadan hemen inanır. Somut şartların somut tahlilini yapmadığı ("önce maddeyi anlamadığı") için de başarısızlığa mahkumdur. Başarısız kalması bir yana, inandığı davaya da büyük zarar verir.

İnsanların aynı anda çeşitli kimlikleri vardır. Kişi bir etnik kökenden gelir, bir milletin parçasıdır, bir inancı vardır, bir siyasi görüşü benimser, bir meslek sahibidir, hatta bir futbol takımını tutar. Ayrıca da belirli bir sınıfa mensuptur.

Tarih yalnızca sınıflar arasındaki kavgalardan, sınıf mücadelelerinden oluşmaz. Devletler ve bu devletlerin halkları da savaşır. İnsanlar, bir millete ait olarak hayatta kalırlar. Devletler arasındaki savaşlar sürecinde kişinin sınıf kimliği genellikle geri plana itilir; milli kimliği, vatanı ön plana çıkar ve davranışlarının belirlenmesinde hakim olur. İşçi sınıfları hemen hemen tüm savaşlarda kendi vatanlarının savunmasına koştular; işçilerin vatanı olduğunu kanıtladılar. (Osmanlı Devleti'nde emperyalistlerin oyununa gelerek vatana ihanet eden Ermeni ve Rum azınlıklar ve Kurtuluş Savaşımız sırasında işgalci Yunan ordusuna katılarak saldıranlar istisnadır.)

Manifesto'nun yazıldığı 1840'larda burjuvazi milliyetçiydi. Hem iç pazarın dış rekabetten korunması, hem ticaret gemilerinin korsanlara ve diğer ülke donanmalarına karşı korunabilmesi için milliyetçilik gerekliydi. Ayrıca Almanya ve Japonya gibi ülkelerde de, sanayileşmede burjuvaziye destek verilebilmesi için devlete ihtiyaç vardı. Devlet de burjuvazinin çıkarlarına hizmet ederek güçleniyordu. Manifesto'nun yazıldığı dönemde, 1840'larda İtalya ve Almanya henüz kurulmamıştı. İşçiler ise milliyetçilik konusunda pek duyarlı değildi. Din bir ölçüye kadar birleştirici bir unsurdu. Ortak dil de öyle.

İşçilerin vatanı vardır. Manifesto'yu okuyup işçilerin vatansız olduğunu düşünenler de büyük bir hata içindedir. Hekimlikte bir kural vardır: Önce zarar verme, denir. Yarım hekim nasıl candan, yarım imam nasıl dinden ediyorsa, sosyalizmi yarım bilen de sosyalizmden eder. Nitekim bu düşünceyi çağımızda da sürdürüp çok büyük zarar vermeye devam edenler, ne yazık ki, az değil.